

AGNIESZKA STOLARSKA

NIEZALEŻNOŚĆ NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO

Narodowy Bank Polski został wyposażony w uprawnienia, które sytuują go w gronie niezależnych banków centralnych w świecie. Są one gwarantowane przez Konstytucję RP oraz ustawę o Narodowym Banku Polskim z 29 sierpnia 1997 roku. Droga, którą pokonał Narodowy Bank Polski od powołania go w 1945 roku do dnia dzisiejszego, jest skomplikowana. Został utworzony pod auspicjami rządu proradzieckiego, miał być środkiem do wprowadzenia w Polsce ustroju socjalistycznego. Pozycja banku centralnego została przekształcona w wyspecjalizowaną agendę rządu, całkowicie uzależniony został od Ministerstwa Finansów. Narodowy Bank Polski przejął od innych banków wiele zadań, co wynikało z dążenia ówczesnych władz do stworzenia monobanku. Idea ta wynikała z założeń gospodarki planowej. W efekcie Narodowy Bank Polski stał się bankiem finansującym przemysł, rolnictwo, bankiem oszczędnościowym. W okresie gospodarki centralnie planowanej NBP był klasycznym monobankiem, spełniającym rolę centrum administracyjnego dla kilku banków wyspecjalizowanych w obsłudze konkretnych potrzeb państwa. W roku 1982 podjęto próbę reformy bankowości centralnej, zmierzającą w kierunku zwiększenia autonomii banku. Zaczęto od ograniczenia kompetencji Ministra Finansów w zakresie wpływania na politykę monetarną i środków nadzorczych przysługujących mu w stosunku do NBP. W 1989 roku uchwalono nową ustawę o Narodowym Banku Polskim i ustawę prawo bankowe. Był to również rok wprowadzenia instrumentów rynku pieniężnego – rezerw obowiązkowych, kredytu refinansowego, lombardowego i redyskontowego.

Dr AGNIESZKA STOLARSKA – asystent w Instytucie Zarządzania i Marketingu na Wydziale Nauk Społecznych KUL Katedry Zarządzania Organizacjami; adres do korespondencji: ul. Altanowa 6/34, 20-819 Lublin.

1. METODY BADAŃ NIEZALEŻNOŚCI BANKU CENTRALNEGO

Z przedstawionego zarysu widać, że polski system bankowości centralnej rozwijał się w kierunku całkowitej niezależności od władz państwa. Przedstawię poniżej wyniki badań nad niezależnością banków centralnych według metody matematycznej Cukiermana, Webba i Neyapati¹. Badanie zostało przeprowadzone dla 70 banków w różnych okresach ich rozwoju prawnego. Celem badań było ustalenie związku między stopniem niezależności banku centralnego a tempem zmian wskaźników makroekonomicznych (głównie inflacji). Konieczne było ustalenie stopnia prawnej niezależności banku centralnego. Najczęściej stosowane wskaźniki prawnej niezależności obejmują:

- sposób powoływania, odwoływania oraz długość kadencji prezesa i członków rady,
- procedurę rozstrzygania sporów między bankiem a rządem,
- ograniczenia w zakresie sposobów i wysokości finansowania przez bank centralny sektora publicznego i deficytu budżetowego,
- realizacja celów banku centralnego².

W badaniach przyjęto szesnaście zmiennych charakteryzujących formalną niezależność, którą zagregowano w postaci ośmiu wskaźników, wynik 1 był maksymalny. Tak przeprowadzone badania wskazały na Bundesbank jako na najbardziej niezależny. Dla NBP pomiar przeprowadzony dla prawa obowiązującego w 1950 roku dał wynik 0,10, było to ostatnie miejsce. Kolejne badania dla kolejnych lat dały NBP wynik 0,72³.

2. LINIE ARGUMENTACJI DOTYCZĄCE NIEZALEŻNOŚCI BANKU CENTRALNEGO

Według Władysława Baki występują dwie linie argumentacji na rzecz niezależności banku centralnego⁴. Pierwsza opiera się na analizie przyczynowo-skutkowej. Wskazuje, że bank centralny jest odporny na oddziaływanie polityki, w tym politycznego cyklu wyborczego, który może wyrażać się

¹ E. Frankowski, *W obronie niezależności banku centralnego*, „Glosa. Przegląd Prawa Gospodarczego”, 2001, nr 2, s. 2.

² Tamże, s. 3.

³ Tamże, s. 3.

⁴ W. Baka, *Niezależność i odpowiedzialność banku centralnego*, „Prawo bankowe”, 2002, nr 5, s. 22.

w presji na obniżanie stóp procentowych, zwiększenie podaży pieniądza ponad dopuszczalne granice szczególnie w okresach poprzedzających wybory prezydenckie czy parlamentarne. Działanie banku centralnego uwolnionego od presji politycznej może być bardziej długofalowe, decyzje podejmowane są na obiektywnej ocenie sytuacji i realistycznych prognozach. Może lepiej chronić stabilność pieniądza i przyczyniać się do rozwiązywania najistotniejszych problemów społeczno-ekonomicznych. Druga linia argumentacji opiera się na badaniach korelacji między stopniem niezależności banku centralnego a stabilnością cen i ogólnymi wynikami osiąganymi w gospodarce, zwłaszcza w dziedzinie wzrostu gospodarczego, bilansu handlowego. Korelacja jest wysoka i wskazuje, że większej niezależności banku centralnego odpowiada niższe tempo wzrostu cen oraz lepsze wyniki makroekonomiczne⁵. Występują również tezy sceptyczne, które przestrzegają przed mechanicznym pojmowaniem tej współzależności. Podawane są przykłady krajów, których banki centralne nie odznaczały się w przeszłości niezależnością, a mimo to w krajach tych został osiągnięty wysoki poziom stabilności cen oraz korzystne wyniki makroekonomiczne. Na tej podstawie formułowany jest pogląd, że przyczyną niskiej inflacji jest polityczny opór przeciwko wzrostowi cen i poparcie przez społeczeństwo idei silnego i stabilnego pieniądza.

3. NIEZALEŻNOŚĆ POLSKIEGO BANKU CENTRALNEGO

Polski bank centralny posiada dużą niezależność. Model niezależności banku centralnego oparty został na teoretycznych kryteriach niezależności personalnej, finansowej i funkcjonalnej. Jeżeli chodzi o niezależność personalną, dotyczy ona obsady stanowisk w organach banku. Rząd nie ma wpływu na powoływanie i odwoływanie głównych organów banku. Długotrwałość kadencji prezesa i członków Rady Polityki Pieniężnej umacnia pozycję NBP. Ponadto występują ograniczenia w możliwościach skrócenia owych kadencji. O stopniu niezależności finansowej decydują przepisy konstytucyjne (art. 220 Konstytucji RP), w których zawarto zakaz pokrywania deficytu budżetowego przez zaciąganie zobowiązań w banku centralnym. Niezależność funkcjonalna jest zapewniona przez skupienie w NBP zadań związanych z tworzeniem, realizacją i odpowiedzialnością za prowadzenie polityki pieniężnej. Zgodnie z obecnym stanem prawnym zadania te są realizowane na podstawie corocz-

⁵ Tamże, s. 22.

nej uchwały Rady Polityki Pieniężnej. Rada ustala główne parametry obiegu pieniężnego, stopy procentowe NBP, zasady i stopy rezerw obowiązkowych banków komercyjnych, zasady prowadzenia operacji otwartego rynku. Narodowy Bank Polski ma wyłączne prawo ustalania i realizowania polityki pieniężnej. Oznacza to, że NBP samodzielnie podejmuje decyzje dotyczące określania celów oraz realizacji polityki pieniężnej. Kontrola Sejmu nad działalnością NBP dokonuje się poprzez informowanie Wysokiej Izby o założeniach polityki pieniężnej na nadchodzący rok oraz przedstawienie sprawozdania z wykonania założeń polityki pieniężnej za rok ubiegły. Ponadto Prezes NBP w imieniu Rady Polityki Pieniężnej przedstawia Sejmowi kwartalne informacje o bilansie płatniczym oraz roczne bilanse należności i zobowiązań płatniczych państwa⁶.

Ustanowienie Rady Polityki Pieniężnej jako kolegiального i niezależnego podmiotu polityki pieniężnej miało wyjść naprzeciw współczesnym tendencjom rozwoju bankowości centralnej. Rada została powołana zgodnie z ustawą o Narodowym Banku Polskim z 29 sierpnia 1997 roku. W skład Rady wchodzi Prezes Narodowego Banku Polskiego jako przewodniczący oraz dziewięciu członków, powoływanych w równej liczbie przez Prezydenta RP, Sejm i Senat spośród specjalistów z zakresu finansów⁷.

Kadencja członków Rady trwa sześć lat, przy czym możliwość skrócenia tego okresu jest ściśle limitowana ustawowo, wygasa w przypadku śmierci członka Rady. Organ cywilnoprawny do powoływania członka Rady może go odwołać przed upływem sześcioletniego okresu wyłącznie w następujących sytuacjach:

- zrzeczenie się funkcji,
- choroba trwale uniemożliwiająca wykonywanie funkcji,
- skazanie prawomocnym wyrokiem sądu za popełnienie przestępstwa,
- niezawieszenie na okres członkostwa w Radzie działalności w partii politycznej lub związku zawodowym, do którego członek Rady należy⁸.

Podstawową kompetencją Rady Polityki Pieniężnej pozostaje coroczne ustalanie założeń polityki pieniężnej oraz przedkładanie ich do wiadomości Sejmowi, równocześnie z przedłożeniem przez Radę Ministrów projektu ustawy budżetowej. Rada jest nadto zobowiązana do składania Sejmowi w ciągu

⁶ Tamże, s. 29.

⁷ A. J o ó c z y k, *Rada Polityki Pieniężnej – nowy organ banku centralnego*, „Przegląd Podatkowy”, 1998, nr 8, s. 32-34.

⁸ Ustawa o Narodowym Banku Polskim z 29 sierpnia 1997 r., art. 13, ust. 5, 6.

pięciu miesięcy od zakończenia roku budżetowego sprawozdania z wykonania polityki pieniężnej⁹.

Oprócz tego, na podstawie przyjętych założeń polityki pieniężnej, Rada ustala podstawowe parametry obiegu pieniężnego, a w tych ramach przede wszystkim wysokość stóp procentowych Narodowego Banku Polskiego, zasady i stopy rezerwy obowiązkowej banków oraz zasady operacji otwartego rynku. Rada Polityki Pieniężnej określa ponadto górne granice zobowiązań, wynikających z zaciągania przez Narodowy Bank Polski pożyczek i kredytów w zagranicznych instytucjach bankowych i finansowych, także zatwierdza plan finansowy Narodowego Banku Polskiego oraz przyjmuje sprawozdania z działalności tego banku¹⁰. Ustalenia Rady podejmowane są w formie uchwał zapadających większością głosów w obecności co najmniej 5 członków Rady w tym jej przewodniczącego. W przypadku równej liczby głosów rozstrzyga głos przewodniczącego Rady, którym jest prezes Narodowego Banku Polskiego¹¹.

Rada Polityki Pieniężnej została utworzona na wzór rozwiązania występującego w Bundesbanku. Miała reprezentować różne opcje polityczne i teoretyczne. W skład Rady Bundesbanku wchodził prezesi Landescentralbanków, którzy byli powiązani z rządzącym w danym Landzie ugrupowaniem politycznym. Byli to doświadczeni bankowcy o różnych przekonaniach politycznych i teoretycznych. Tryb powoływania Rady Polityki Pieniężnej nie stworzył takiej możliwości. Uprawnienia i status Rady Polityki Pieniężnej w Polsce nie ma odpowiednika w innych krajach o rozwiniętej gospodarce rynkowej¹². Zgodnie z intencjami ustawodawczymi Rada miała składać się z fachowców i reprezentować różne opcje polityczne i teoretyczne. Działanie Rady charakteryzuje całkowite podporządkowanie sobie Narodowego Banku Polskiego. Członkowie Rady udzielają wyjaśnień na temat działalności NBP często sprzecznych ze sobą, co może służyć międzynarodowym spekulantom. Tymczasem w imieniu NBP powinien wypowiadać się tylko Prezes NBP, który ponosi pełną odpowiedzialność za pracę tej instytucji¹³.

Zgodnie z art. 227 ust. 1 Konstytucji i art. 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim, głównym zadaniem NBP jest walka z inflacją, a dopiero potem, jeśli

⁹ Tamże, art. 12, ust. 1.

¹⁰ Tamże, art. 12, ust. 2, 3, 4.

¹¹ Tamże, art. 16, ust. 3.

¹² *Banki w Polsce, Wyzwania i tendencje rozwojowe*, pod red. W. L. Jaworskiego, Warszawa: Poltext 2001, s. 89.

¹³ Tamże, s. 4.

to nie jest sprzeczne z podstawowym celem banku, wspieranie polityki gospodarczej rządu.

4. ZWOLENNICY I PRZECIWNICY NIEZALEŻNOŚCI BANKU CENTRALNEGO

Można wskazać argumenty za niezależnością banku centralnego i przeciw niezależności. Zwolennicy niezależności banku centralnego wskazują, że wyposażenie banku centralnego w niezależność stabilizuje politykę monetarną i zwiększa jej wiarygodność. Opracowany został model gwarantujący niezależność banku centralnego, który wyróżnia cechy tworzące prawdziwie niezależny bank centralny:

- zakaz bezpośredniego finansowania sektora budżetowego,
- niepodleganie instrukcjom ze strony rządu,
- suwerenność w zakresie kursu walutowego,
- gwarancje osobistej niezależności organów banku,
- konstytucyjna ranga banku centralnego¹⁴.

Zwolennicy całkowitej niezależności banku centralnego powołując się na Traktat z Maastricht przedstawiają niezależność banku centralnego jako zakaz wpływania rządów narodowych na działalność centralnych banków narodowych i ich przedstawicieli w Europejskim Banku Centralnym, sprecyzowanie celu działania – stabilność cen oraz zapewnienie gubernatorom banków narodowych 5 letniej kadencji i niemożność ich zdymisjonowania. Niezależność narodowych banków centralnych ma ułatwić funkcjonowanie Europejskiego Banku Centralnego¹⁵. Zgodnie z Traktatem z Maastricht (art. 105) głównym celem Europejskiego Systemu Banków Centralnych jest utrzymywanie stabilności cen oraz nienaruszanie podstawowego celu – wspierania polityki gospodarczej Wspólnoty, określonej w art. 2 Traktatu. Współpraca z władzami Unii wyraża się w udziale przedstawicieli Unii Europejskiej w posiedzeniach Rady i Europejskiego Banku Centralnego, przedstawianiu Parlamentowi Europejskiemu, Radzie Ministrów Finansów oraz Komisji Europejskiej raportu na temat działalności Europejskiego Banku Centralnego i polityki pieniężnej za poprzedni i bieżący rok oraz podporządkowanie Europejskiego Banku Centralnego Komitetowi Ekonomicznemu i Finansowemu Unii. Art. 105 Traktatu

¹⁴ Frankowski, dz. cyt., s. 4.

¹⁵ Tamże, s. 4.

wyraźnie podkreśla, że cel nadrzędny – stabilność cen – jest uzupełniany drugim celem – wspieranie polityki gospodarczej Wspólnoty¹⁶.

Wyrazem przeciwnych opinii są próby ograniczenia stopnia niezależności banku centralnego. Główne argumenty, jakie są wówczas przytaczane, to interes społeczny i restryktywność polityki monetarnej. Zwolennicy ograniczenia niezależności banku centralnego domagają się między innymi:

- przewartościowania zadań NBP (chodzi o wspieranie polityki rządu),
- wprowadzenia odpowiedzialności Rady Polityki Pieniężnej przed Sejmem,
- stworzenia sytuacji, w której dbanie o wartość złotego ma poprzedzać dążenie do stabilizacji cen,
- stworzenia NBP do udzielania kredytów w walutach obcych,
- ograniczenia wynagrodzenia członków Rady¹⁷.

Są to propozycje, które są zarówno sprzeczne z Konstytucją jak i z prawem europejskim.

Biorąc pod uwagę wyniki badań prowadzone przez Cukiermana, Webba, Neypati oraz konieczność zachowania kryteriów funkcjonalnej, finansowej i personalnej niezależności banku centralnego można by stworzyć idealny model niezależnego banku centralnego, w którym odpowiedzialność przedmiotowa i niezależność formalna byłyby połączone, zadania banku byłyby ograniczone (sformułowany nadrzędny cel banku), konkretne szczegółowe określenie zadań, brak prawnych i finansowych możliwości politycznego wykorzystania zasobów banku. Oczywiście jest to tylko teoria. Obecnie wykształciły się dwie dominujące konstrukcje niezależnego banku centralnego:

- model konstytucyjny (Bundesbank)
- model kontraktowy (Bank Nowej Zelandii).

W pierwszym modelu niezależność jest gwarantowana przez środki prawne, a kontakty z władzą wykonawczą są nieformalne. Natomiast w drugim modelu występuje określenie jasnych granic odpowiedzialności i powiązań rządu z bankiem na zasadzie umowy agencyjnej (kontraktu).

Obecnie trwają prace nad nowelizacją ustawy o NBP. Głównym celem tych zmian jest spełnienie wymogów z art. 108 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską i art. 7 Statutu ESBC i EBC. Zgodnie z art. 108 Traktatu Europejski Bank Centralny i narodowe banki centralne wykonując swoje zadania i obowiązki nie będą ubiegać się o instrukcje i przyjmować ich od

¹⁶ Tamże, s. 4.

¹⁷ Tamże, s. 5.

instytucji lub organów Wspólnoty, od jakiegokolwiek rządu Państwa Członkowskiego lub innych organów¹⁸.

Od 1998 roku niezależność Narodowego Banku Polskiego kształtowana jest przepisami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997, ustawą o Narodowym Banku Polskim z dnia 29 sierpnia 1997 oraz, w mniejszym stopniu, ustawą Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 roku. Art. 220 Konstytucji RP ust. 2 zawiera zapis stwierdzający, że ustawa budżetowa nie może przewidywać pokrywania deficytu budżetowego przez zaciąganie zobowiązań w centralnym banku państwa. Jest to zagwarantowanie niezależności banku centralnego od rządu¹⁹. Zgodnie z ustawą o NBP, bank centralny wykonuje pewne zadania, które niosą za sobą pewne możliwości osłabienia zakazu kredytowania rządu. Może to być:

- prowadzenie bankowej obsługi budżetu państwa i jego rachunków,
- prowadzenie rachunków Bankowego Funduszu Gwarancyjnego,
- organizowanie obrotu skarbowymi papierami wartościowymi,
- możliwość obsługi pożyczki państwowej zaciągniętej w drodze emisji papierów wartościowych,
- możliwość pełnienia funkcji agenta finansowego rządu w zakresie zawierania i realizacji umów kredytowych oraz obsługi zadłużenia zagranicznego państwa²⁰.

Funkcje związane z obsługą finansową rządu mogą wymuszać na banku centralnym kredyty kasowe. Konstytucja zakazuje jedynie równoważenia budżetu środkami banku centralnego, a nie wszelkiego kredytowania rządu.

Art. 227 Konstytucji, o którym wspominałam już w niniejszej pracy, stwierdza, że Narodowy Bank Polski odpowiada za wartość polskiego pieniądza, przysługuje mu wyłączne prawo emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej. Ustawa o NBP w art. 3 ust. 1 podkreśla, że podstawowym celem działalności NBP jest utrzymanie stabilnego poziomu cen, przy jednoczesnym wspieraniu polityki gospodarczej rządu, o ile nie ogranicza to podstawowego celu banku. Według art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o NBP, politykę walutową oraz zasady ustalania kursu złotego wobec obcych walut określa Rada Ministrów w porozumieniu z Radą Polityki Pieniężnej, a NBP wykonuje ustalenia. Wielu teoretyków uważa, że bank centralny nie jest w stanie sku-

¹⁸ A. Przyborska-Klimczak, E. Skrzydło-Tefelska, *Dokumenty Europejskie*, Lublin: Morpol 1999, s. 183.

¹⁹ R. Huterski, *Niezależność banku centralnego*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Dom Organizatora, Toruń 2000, s. 198.

²⁰ Tamże, s. 198.

tecznie realizować niezależnej polityki pieniężnej, gdy decyzje w sprawie kursów walutowych należą do rządu.

Nie do końca jasna jest rola założeń polityki pieniężnej. Zarówno zapis konstytucyjny (art. 227 ust. 6) jak i ustawy o NBP (art. 12 ust. 1) stwierdzają, że Rada Polityki Pieniężnej ustala corocznie założenia polityki pieniężnej i przedkłada je do wiadomości Sejmowi równocześnie z przedłożeniem przez Radę Ministrów projektu ustawy budżetowej, przedkłada komisji Sejmowej sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej za rok ubiegły. Sformułowanie „do wiadomości” może sugerować, że Sejm nie może aktywnie kształtować tych założeń, ani też nakazać Radzie ich przeformułowania. W świetle obecnych regulacji założenia polityki pieniężnej wydają się mieć charakter informacyjny, nie stanowiąc instrumentu ograniczenia niezależności NBP w formułowaniu polityki pieniężnej. Niezależność wsparta jest powierzeniem decyzji w sprawach polityki pieniężnej organowi kolegialnemu, jest nim Rada Polityki Pieniężnej.

Przeszkodą w niezależnym prowadzeniu polityki pieniężnej przez NBP może stać się kwestia dotycząca nadzoru bankowego. Nadzór bankowy leży w gestii ciała kolegialnego Komisji Nadzoru Bankowego, która nie jest organem NBP, jednakże funkcje wykonawcze i koordynacyjne realizuje „wydzielony w strukturze NBP” Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego²¹. W Komisji bank centralny jest reprezentowany przez Przewodniczącego Komisji, którym jest Prezes NBP, i Generalnego Inspektora Nadzoru Bankowego, który jest powoływany i odwoływany przez Prezesa NBP, ale w uzgodnieniu z Ministrem Finansów. Rząd ma w składzie komisji zastępcę Przewodniczącego Komisji – Ministra Finansów. W razie nieobecności Przewodniczącego, posiedzeniom Komisji przewodniczy Zastępca Przewodniczącego, czyli przedstawiciel rządu (art. 27 ust. 2). Wskazuje to na ograniczony na rzecz rządu realny wpływ NBP na nadzór bankowy, przy dalszym ponoszeniu odpowiedzialności za jego skutki. Jest to potencjalnie największe zagrożenie dla niezależnej polityki pieniężnej banku centralnego²². Ponadto Nadzór Bankowy w Polsce ma władzę ustawodawczą, wykonawczą i kontrolną. Jest to sprzeczne z zasadą porządku prawnego, który zakłada podział tych uprawnień. Nadzór Bankowy w Polsce, usytuowany w Narodowym Banku Polskim, prowadzi do sytuacji, w której nadzór bankowy nie broni interesów banków, a współdziała z Narodowym Bankiem Polskim. Przykładem może być brak

²¹ Tamże, s. 201.

²² Ibidem, s. 201

reakcji na zmniejszenie się rentowności banków z tytułu wyjątkowo wysokiej rezerwy obowiązkowej²³. Nadzór bankowy w krajach Unii Europejskiej jest różnie usytuowany. Traktat z Maastricht stanowi, że Europejski System Banków Centralnych sprzyja prowadzeniu sprawnej polityki realizowanej przez własne władze, odnoszące się do nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami bankowymi. Wynika stąd, że postanowienia Traktatu umieszczają nadzór bankowy poza bankami centralnymi. Jeżeli NBP chce być niezależnym, to nadzór bankowy musi przestać być jego częścią. Zatem należałoby stworzyć samodzielny Urząd Nadzoru Bankowego, który działałby niezależnie od Ministerstwa Finansów i Prezesa Narodowego Banku Polskiego, ale działanie jego byłoby skoordynowane z NBP²⁴.

Pewnym ograniczeniem finansowej niezależności NBP jest badanie i ocena finansów NBP, dotyczy to rocznego sprawozdania NBP obejmującego rachunek zysków i strat oraz informację dodatkową (art. 68 ust 1). Daje to rządowi możliwość wglądu w wewnętrzne finanse banku centralnego. Można tu mówić o pewnym ograniczeniu, ale jest to tylko ocena zgodności gospodarki finansowej NBP z określonymi regułami, bez możliwości wpływania na nią.

W Polsce brak jest instytucjonalnych powiązań między bankiem, Parlamentem i Rządem²⁵. Powiązania takie nie oznaczają, że niezależność banku centralnego zostaje pomniejszona, wręcz przeciwnie – może służyć lepszemu współdziałaniu. Przykładem jest Europejski Bank Centralny, zgodnie z Traktatem z Maastricht jest zobowiązany do ścisłej współpracy z władzami Unii Europejskiej.

5. PODSUMOWANIE

Reasumując, niezależność Narodowego Banku Polskiego jest duża, wyznaczana jest zarówno ustawą o Narodowym Banku Polskim z 29 sierpnia, jak i Konstytucją z 2 kwietnia 1997 roku. Zmiany statusu NBP z 1997 roku przybliżyły jego kształt do założeń Europejskiego Systemu Banków Centralnych. Chodzi tu głównie o ujęcie celu działania banku i warunku wspierania polityki gospodarczej rządu, wprowadzenia zakazu pokrywania deficytu budżetowego środkami banku centralnego oraz ustanowienia kolegialnego kierowania polityką pieniężną. Obecna niezależność odpowiada wymogom stawia-

²³ *Banki w Polsce*, s. 90.

²⁴ Tamże, s. 90.

²⁵ Tamże, s. 91.

nym narodowym bankom centralnym państw tworzących Unię Europejską. Niezależność Narodowego Banku Polskiego można określić w aspekcie personalnym, funkcjonalnym, instytucjonalnym i finansowym. Zarówno sposób powoływania władz banku, jak i możliwości ich odwołania, sposób wykonywania zadań i funkcji oraz dysponowanie środkami pieniężnymi odpowiadają wymogom stawianym przez Unię Europejską. Jednak z chwilą wejścia Polski do Wspólnoty konieczne stało się zapewnienie sprawnego funkcjonowania polskiego banku centralnego w ramach Unii poprzez odpowiednie zmiany w banku centralnym, który wówczas stanie się częścią Europejskiego Systemu Banków Centralnych.

LITERATURA

- Ustawa o Narodowym Banku Polskim z dnia 29 sierpnia 1997, Dz.U. z dnia 21 listopada 1997, nr 140, poz. 938.
- B a k a W., Niezależność i odpowiedzialność banku centralnego, „Prawo bankowe”, 2002, nr 5, s. 22.
- Banki w Polsce, Wyzwania i tendencje rozwojowe, pod red. W. L. Jaworskiego, Warszawa: Poltext 2001.
- F r a n k o w s k i E., W obronie niezależności banku centralnego, „Głosa. Przegląd Prawa Gospodarczego”, 2001, nr 2, s. 2-9.
- H u t e r s k i R., Niezależność banku centralnego, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Dom Organizatora, Toruń 2000.
- J o Ń c z y k A., Rada Polityki Pieniężnej – nowy organ banku centralnego, „Przegląd Podatkowy”, 1998, nr 8, s. 32-34.
- P r z y b o r o w s k a - K l i m c z a k A., S k r z y d ł o - T e f e l s k a E., Dokumenty Europejskie, Wydawnictwo Morpol, Lublin 1999.

INDEPENDENCE OF THE POLISH NATIONAL BANK

S u m m a r y

Independence of the Polish National Bank may be defined in personal, functional, institutional and financial aspects. The way of appointing the bank authorities and the possibility of dismissing them, the way of performing the bank's tasks and functions, and disposal of its financial means are adjusted to the requirements of the European Union. However, the moment Poland joins the Community it will be necessary to secure efficient functioning of the Polish central bank within the Union by introducing adequate changes in the bank that will become part of the European System of Central Banks. Independence of the central bank may be

measured with the use of mathematical methods. The study suggested by Cukierman, Webb and Neypati is concerned with the connection between independence of the central bank and the rate of macroeconomic index changes. The Polish National Bank has a lot of independence. It is warranted by the Constitution of the Polish Republic of 2 April 1997 and the Polish National Bank Act of 29 August 1997.

Słowa kluczowe: bank, bank centralny, Narodowy Bank Polski, niezależność.

Key words: bank, central bank, Polish National Bank, independence.